

ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΑΣ

# Μέγα πρόβλημα το έλλειμμα αξιοπιστίας πολιτικής ηγεσίας

## ΓΡΑΦΕΙ

Ο ΤΑΣΟΣ  
ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ

Καθηγητής  
Πανεπιστημίου Αθηνών



**Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΡΙΣΗ** βρίσκει την ελληνική οικονομία σε μια κατάσταση χειρότερη από οποιαδήποτε άλλη στιγμή τα τελευταία 7-8 χρόνια. Ο πληθωρισμός, οι ρυθμοί μεγέθυνσης, οι επενδύσεις, το δημόσιο χρέος και οι υποχρεώσεις σε τόκους, η ανταγωνιστικότητα και το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών, η αβεβαιότητα, ακόμα και τα πραγματικά δημοσιονομικά ελλείμματα έχουν επιδεινωθεί. Το χειρότερο: το πολιτικό και το μακροοικονομικό management έχουν χάσει την εμπιστοσύνη της κοινωνίας. Και το σημαντικότερο όπλο σε μια στιγμή κρίσης είναι να υπάρξει μια κυβέρνηση που να πείθει την κοινή γνώμη, ότι μπορεί να χειριστεί με αξιοπιστία, αίσθηση του δημόσιου συμφέροντος και υπευθυνότητα τα εξαιρετικά δύσκολα ζητήματα που διαγράφονται.

**ΣΥΝΕΠΩΣ, ΜΙΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗ** των επιπτώσεων δεν μπορεί να γίνει εξετάζοντας απλώς τις διεθνείς εξελίξεις και τα οικονομικά μας μεγέθη. Η πολιτική ικανότητα αποτελεί τον κρίσιμο καταλύτη για το πώς το διεθνές επηρεάζει το εθνικό. Και η ικανότητα αυτή σήμερα έχει πληγεί. Δεν υποκαθίσταται από ρητορικές διαβεβαιώσεις ότι η οικονομία μας είναι θωρακισμένη, είναι διαφορετική, είναι πιο στέρεα, όταν πολλές άλλες πιο ισχυρές χώρες πλύνονται με πολύ ορατό τρόπο. Ούτε με προϋπολογισμούς που προκαλούν με την εμφάνισή τους και μόνο, εξαιτίας του εξωπραγματικού χαρακτήρα τους. Θα μπορούσε να ενισχυθεί από μέτρα, ακόμα και δηλώσεις, που να δείχνουν ότι η κυβέρνηση, κατανοώντας την κρίσιμότητα των στιγμών, διαμορφώνει μια πραγματιστική γραμμή στην οικονομική της πολιτική και όχι μια παραπλανητική εικόνα, που δεν έχει καμιά διάρκεια. Ο προϋπολογισμός του 2008 εκτροχιάστηκε αρκετούς μήνες πριν από το τέλος του έτους και όχι εξαιτίας της διεθνούς κρίσης. Ο προϋπολογισμός του 2009, αν μείνει στο προσχέδιο που εμφανίστηκε, θα έχει χειρότερη τύχη. Και μαζί με αυτόν η πορεία της οικονομίας, η ανάπτυξη, η εμπιστοσύνη, κρίσιμες κοινωνικές σχέσεις, όπως η φτώχεια, η ανισότητα, η εγκληματικότητα και η γενικότερη ανασφάλεια.

**Η πολιτική ικανότητα αποτελεί τον κρίσιμο καταλύτη για το πώς το διεθνές επηρεάζει το εθνικό. Και η ικανότητα αυτή έχει πληγεί**

**ΣΗΜΕΡΑ, ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ** από τη διεθνή κρίση προδιαγράφουν μια μακρύτερη και πολύ δύσκολη περίοδο για όλους. Για την Ελλάδα, οι επιπτώσεις δεν διαφέρουν από ότι σε άλλες χώρες. Καταρχάς έχουμε ήδη εισέλθει σε μια περι-

οδο έλλειψης εμπιστοσύνης και ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα που επηρεάζει τη χρηματοδότηση του επιχειρηματικού τομέα, των επαγγελματιών και των κατασκευών. Επιχειρήσεις θα δοκιμαστούν, αρκετές σκληρά. Ένας κόσμος πιθανότητα θα βρεθεί αντιμέτωπος με την ανεργία. Ένας άλλος κόσμος θα βρεθεί (βρίσκεται ήδη) αντιμέτωπος με τη φτώχεια. Όταν είσαι στο επίπεδο των 1.000 ευρώ οι επιπτώσεις είναι πολύ σκληρές. Το Εθνικό Ταμείο Κοινωνικής Συνοχής (κατά της φτώχειας) για τρίτη χρονιά εξαγγέλλεται και προκοδοτείται με 100 εκατ. ευρώ, δηλαδή με ένα ποσό που μπορεί να ενισχύσει μόλις 150 χιλ. φτωχά άτομα/οικογένειες με 700 ευρώ τον χρόνο ή 58 ευρώ το μήνα, για τα οποία ίσως οι λεπτομέρειες εξαγγελθούν σε 1-2 χρόνια, κατά το πρότυπο που έγινε μέχρι τώρα. Όμως, η κοινωνική συνοχή δεν είναι στις φανατικές προτεραιότητες της κυβέρνησης.

**Η ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΡΥΘΜΟΥ** μεγέθυνσης της οικονομίας θα μετατρέψει τη δημοσιονομική διαχείριση σε παρατεταμένο πρόβλημα. Η οικονομία μας έχει εισέλθει στο σωρευτικό κύκλο των πολλαπλών ελλειμμάτων (δημοσιονομικό, πληθωρι-

**Η ανταγωνιστικότητα, με έλλειμμα περίπου 11% στη σχέση έλλειμμα ισοζυγίου πληρωμών ανταλλαγών προϊόντων και υπηρεσιών/ΑΕΠ, είναι η χειρότερη που είχαμε ποτέ, η χειρότερη της Ε.Ε. και από τις χειρότερες των χωρών του ΟΟΣΑ**

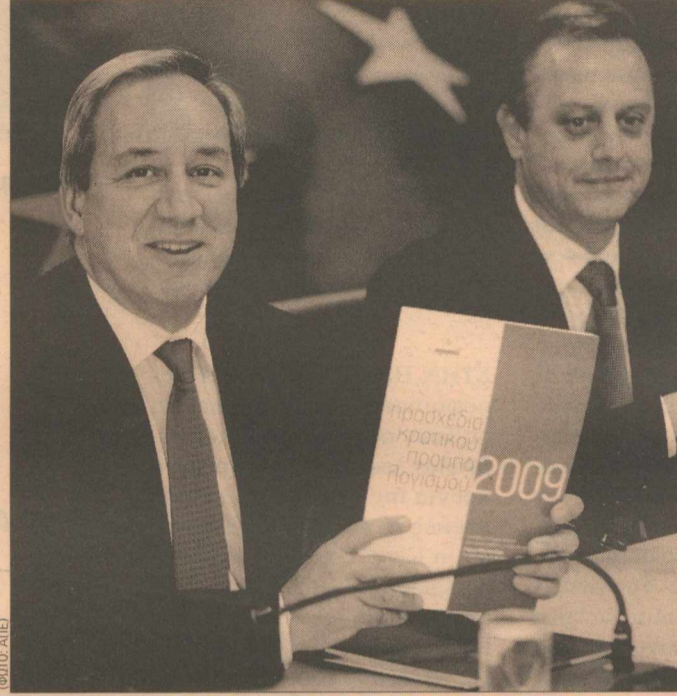
σμός, εξωτερικό), στον οποίο κινούνταν πολλά χρόνια πριν. Και ο κύριος παράγοντας γι' αυτό είναι ότι στην πραγματικότητα όλα αυτά τα χρόνια η οικονομία δεν ισχυροποιήθηκε. Η διεθνής κρίση και τα φαινόμενα ύφεσης που προκαλεί θα έχουν πολλαπλές επιπτώσεις, όπως:

➤ Μια πτώση του ρυθμού μεγέθυνσης της οικονομίας, που θα μετατρέψει τη δημοσιονομική διαχείριση σε παρατεταμένο και οξύτατο πρόβλημα.

➤ Τα υψηλά πραγματικά δημοσιονομικά ελλείμματα θα επιβαρύνουν τις πληθωριστικές τάσεις εν μέσω χαμηλών ρυθμών μεγέθυνσης, με επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού μας συστήματος. Ήδη σήμερα, η ανταγωνιστικότητα, με έλλειμμα περίπου 11% στη σχέση έλλειμμα ισοζυγίου πληρωμών ανταλλαγών προϊόντων και υπηρεσιών/ΑΕΠ, είναι η χειρότερη που είχαμε ποτέ, η χειρότερη της Ε.Ε. και από τις χειρότερες των χωρών του ΟΟΣΑ,

➤ Ο συνδυασμός χρηματοδοτικής ασφυξίας και υψηλών επιτοκίων αφενός θα επηρεάσει τον ρυθμό μεγέθυνσης και αφετέρου θα κάνει δύσκολη την εξυπηρέτηση των δανείων για πολλές επιχειρήσεις και νοικοκυριά, εξέλιξη που θα ασκήσει περιοριστικές επιδράσεις στο πιστωτικό σύστημα.

➤ Η μείωση των δημόσιων επενδύσεων είναι ήδη ορατή. Μεσοπρόθεσμα, όχι μόνο επιδρά περιοριστικά στη μεγέ-



(ΦΩΤΟ: ΑΠΕ) © ΑΠΕ

θυσια, αλλά και αποδυναμώνει τις αναπτυξιακές προοπτικές της οικονομίας. Είναι μια πολιτική που ακολουθήθηκε συστηματικά μετά το 2004 και υπονομεύει σταθερά την οικονομία. Αν οι δημόσιες επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ είχαν διατηρηθεί στο επίπεδο ότι του 2004 ή του 2003 (που επηρεάστηκαν έντονα από τους Ολυμπιακούς Αγώνες), αλλά στο μέσο επίπεδο της περιόδου 2000-2002, η οικονομία και η ανταγωνιστικότητά μας σήμερα θα ήταν σε ισχυρότερη αφετηρία. Αντί να αξιοποιηθούν οι κοινοτικοί πόροι σε όφελος της οικονομίας μας, από το 2005 συνεχώς περιορίζονται οι επενδύσεις για να μην αυξηθεί το δημοσιονομικό έλλειμμα. Όμως, θα μπορούσαν να εξοικονομηθούν πόροι με μείωση δαπανών και περιορισμό της έκδηλης σπατάλης, προκειμένου να χρηματοδοτηθεί η εθνική συμμετοχή στην αξιοποίηση κοινοτικών πόρων και αναπτυξιακών προοπτικών.

**Η ελληνική οικονομία βιώνει μια θεμελιακή παθολογία που διαπερνά οριζόντια κάθε πρόβλημα: Ένα πολιτικό σύστημα που βυθίζεται συνεχώς στο τέλμα της ανικανότητας να ασχοληθεί με τα πραγματικά προβλήματα και με τις σύγχρονες πραγματικότητες -οικονομικές, κοινωνικές ή άλλες**

➤ Η διεθνής μείωση της παραγωγικής δραστηριότητας θα επηρεάσει πρωτίτως τις ελληνικές εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών, αλλά και το επίπεδο των ελληνικών εισαγωγών. Το αποτέλεσμα στο ισοζύγιο πληρωμών δεν είναι σαφές πώς θα εξελιχθεί, όμως μια τέτοια εξέλιξη στις εξαγωγές θα οξύνει το πρόβλημα της ανάπτυξης.

**ΙΣΩΣ ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΙΟ** σημαντικές επιπτώσεις της κρίσης θα είναι η αναδιανομή εισοδήματος που θα προκύψει ξανά στην ελληνική κοινωνία, η διεύ-

➤ Ο προϋπολογισμός του 2008 εκτροχιάστηκε αρκετούς μήνες πριν από το τέλος του έτους και όχι εξαιτίας της διεθνούς κρίσης. Ο προϋπολογισμός του 2009, αν μείνει στο προσχέδιο που εμφανίστηκε, θα έχει χειρότερη τύχη

ρση των κοινωνικών χασμάτων και οι διαρθρωτικές κοινωνικές επιπτώσεις που θα έχει η συνεχής μείωση των κρατικών δαπανών για την παιδεία, την έρευνα, τις υποδομές, το σύστημα υγείας, την αποτελεσματική παρουσία ενός κράτους που λειτουργεί.

**ΣΗΜΕΡΑ**, η αντιμετώπιση της προοπτικής μιας ύφεσης πιθανόν να απαιτήσει μια αντικυκλική πολιτική. Σε μια τέτοια περίπτωση, όμως, κρίσιμα μεγέθη της οικονομίας (δημοσιονομικό έλλειμμα, πληθωρισμός, χρέος, ισοζύγιο) θα επιδεινωθούν ακόμα περισσότερο. Η ελληνική οικογένεια μετατρέπεται σε Σίσυφο, εξαιτίας της ανικανότητας της πολιτικής να προετοιμάσει καλύτερα τη χώρα. Αν, αντίθετα, ακολουθηθεί μια περιοριστική πολιτική, εξαιτίας των ανισορροπιών που ήδη αντιμετωπίζει η οικονομία μας, τότε η έξοδος από την κρίση θα είναι πιο δύσκολη, μακρόχρονη και πιο επώδυνη.

**ΟΠΩΣ ΑΝΑΦΕΡΘΗΚΕ** στην αρχή, ο κρίσιμος καταλύτης είναι η δυνατότητα άσκησης αξιοπιστίας και αποτελεσματικής πολιτικής και, φυσικά, η κατεύθυνση

στην οποία θα κινούνταν. Όμως, περισσότερο ίσως απ' όλες τις αδυναμίες, η ελληνική οικονομία βιώνει μια θεμελιακή παθολογία που διαπερνά οριζόντια κάθε πρόβλημα: Ένα πολιτικό σύστημα

που βυθίζεται συνεχώς στο τέλμα της ανικανότητας να ασχοληθεί με τα πραγματικά προβλήματα και με τις σύγχρονες πραγματικότητες -οικονομικές, κοινωνικές ή άλλες. Αν όλα αυτά τα χρόνια, ακόμα έστω και το 2008, η πολιτική λειτουργούσε, η αφετηρία μας στη δύσκολη αυτή κατάσταση θα ήταν διαφορετική, ενώ και οι επιπτώσεις των σημερινών διεθνών εξελίξεων θα υπήρχαν, αλλά με αρκετά διαφορετική μορφή.